

J. J.

Materiały do historii astronautyki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/1, 130-131

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wanda Zajączkowska, *Uwagi nad polityką protekcyjną władz Królestwa Polskiego wobec przemysłu włókienniczego*. Praca obejmuje lata 1820—1830. Autorka zastrzega się przy tym, że porusza jedynie pewne wybrane zagadnienia.

Stefan Rosiak, *Umowy i przywileje prywatnych miast fabrycznych w okręgu łódzkim*. Jest to omówienie okoliczności i warunków powstania takich ośrodków produkcji włókienniczej, jak Ozorków, Aleksandrów, Zduńska Wola, Konstantynów i Tomaszów Mazowiecki.

Feliks Bąbola *Z historii zakładów przemysłu włókienniczego w Łodzi*. Praca stanowi zarys rozwoju trzech słynnych zakładów łódzkich, mianowicie Geyera, Schreiblera i Grohmana oraz Poznańskiego.

Bolesław Pełka *Powstanie i rozwój widzewskiej manufaktury*. Praca omawia dzieje tego zakładu od daty jego założenia (1879 r.) do okresu pierwszej wojny światowej.

Adam Nahlik, *Obicia wawelskie — karta z dziejów tkactwa dekoracyjnego w Polsce*. Jest to opis stanu, pochodzenia i techniki wykonania 2 fragmentów litego lampasa tzw. obić wawelskich, które są obecnie przechowywane w Muzeach Narodowych w Krakowie i Warszawie.

Antoni Romanowicz, *Rys historyczny przemysłu maszyn włókienniczych w Polsce*. W artykule omówiony został okres od 1844 r., kiedy powstał w Łodzi pierwszy znany zakład budowy maszyn włókienniczych.

Julia Wasiak, *Pierwsze szkoły fabryczne w Łodzi*. Praca opisuje powstanie i działanie szkół fabrycznych w latach 1877—1920.

Mieczysław Bandurka, *Projekty założenia Politechniki Łódzkiej*. Artykuł dotyczy niepomyślnie zakończonych starań o powstanie uczelni w połowie XIX w.

Mieczysław Kołodziejczyk, *Materiały do dziejów przemysłu włókienniczego przechowywane w łódzkim archiwum*. Jest to wykaz najważniejszych zespołów archiwalnych wraz z omówieniem procesu ich powstawania.

I. W. Tybor, *Z historii technicznego piśmiennictwa włókienniczego w Polsce*. Autor przedstawił w oparciu o pracę T. Nowaka *Cztery wieki polskiej książki technicznej* parę publikacji z dziedziny włókiennictwa, podając ich problematykę i przytaczając niektóre zawarte w nich opisy technologiczne.

Oprócz tego w numerze znajdują się artykuły: Józefa Margasa, *Historia polskich tkanin dekoracyjnych*; Bogdana Bejmego, *Szkic historii przemysłu kapeluszniczego w Polsce*; Zygmunta Małeckiego, *Zagadnienia związane z akumulacją w przemyśle łódzkim w XIX w.*

Omówiony zeszyt „Przeglądu Włókienniczego” jest pierwszą problemową publikacją w polskim czasopiśmiennictwie technicznym całkowicie i na tak poważną skalę poświęconą historii przemysłu i techniki.

J. J.

O DAWNYCH WODOCIĄGACH

Mgr Janusz Kuczyński spopularyzował fragment swoich badań artykułem *Wodociągi w dawnej Polsce*, opublikowanym w nrze 5/1962 „Młodego Technika”. Artykuł ten zawiera najważniejsze wiadomości o okolicznościach i sposobach budowy wodociągów w Polsce wieków XIV—XVI, jak również o ich późniejszej eksploatacji.

J. J.

MATERIAŁY DO HISTORII ASTRONAUTYKI

Dr Tadeusz Przyppkowski w artykule *O konstrukcji rakiet w literaturze polskiej XVIII i XIX w.* („Astronautyka”, nr 2/1962) omawia trzy publikacje na ten temat.

Są to artykuły w „Izys Polskiej” (nr 9/1820) i „Sławianinie” (nr 7/1828) oraz dziełko Wojciecha Bystrzonowskiego *Informacja matematyczna...*, które ukazało się w Lublinie w 1743 r. Publikacje te zawierają opisy budowy różnych rakiet i ich zastosowania.

J. J.

POLSKIE POCHODZENIE LUDWIKA TETMAJERA

W nrze z 3 I 1962 austriackiego poważnego dwutygodnika budowlanego „Allgemeine Bau-Zeitung” znajdujemy na czołowym miejscu obszerny artykuł¹ poświęcony założycielowi laboratorium badawczego wytrzymałości materiałów Wyższej Szkoły Technicznej w Wiedniu — prof. Ludwikowi Przerwa-Tetmajerowi. Artykuł pióra Josepha Keita ukazał się z okazji 60 rocznicy powstania tego laboratorium, jednego z pierwszych w świecie. Przypomina on dorobek naukowy L. Tetmajera, powszechnie znany jego wzór na określanie wytrzymałości prętów ściskanych o małej smukłości, a przede wszystkim zasługi na polu rozwoju doświadczalnictwa w zakresie wytrzymałości materiałów. Tetmajerowi należy też zawdzięczać powstanie Międzynarodowego Związku Techniki Badań Materiałów.

Najbardziej interesujące w artykule jest jednak stwierdzenie polskiego pochodzenia Tetmajera. Autor, korzystając z relacji żyjącego do dziś syna uczonego — inż. Brunona Przerwa-Tetmajera, podaje szczegółowy jego rodowód. Pradziad Ludwika był kapitanem polskiej gwardii królewskiej ożenionym z księżniczką Giedroyć. Ich synowie otrzymali w 1794 r., już od cesarza Franciszka II, tytuł szlachecki i przydomek „Przerwa”. Ojciec Ludwika Tetmajera miał do 1848 r. przebywać w Zakopanem jako dyrektor huty Rotschilda. Jest to o tyle nieścisłe, że Rotschild nigdy nie inwestował w Zakopanem, a wśród kierowniczego personelu zakładów kuźniczych nie było Tetmajera. Sam Ludwik urodził się 14 VII 1850 w Krompach na Węgrzech (dziś Rudniany w Słowacji). Studiował w Zurychu, gdzie od 1873 r. był asystentem wybitnego statyka Culmanna, a od 1881 r. — profesorem zwyczajnym statyki budowlanej. Stanowisko to zajmował od 1901 r. — do czasu przeniesienia się do Wiednia. Zmarł 31 I 1905 r. Na jego wiedeńskim grobie nazwisko umieszczono w pełnym polskim brzmieniu. Warto też podkreślić, że autor artykułu potwierdza więzy pokrewieństwa Ludwika Tetmajera z poetą Kazimierzem Przerwa-Tetmajerem i malarzem Włodzimierzem Tetmajerem.

S. F.

MATERIAŁY KONFERENCJI W SPRAWIE KWANTYFIKATORÓW

W nrze 2/1961 „Isis” ukazały się materiały konferencji w sprawie kwantyfikatorów w nauce, zorganizowanej w listopadzie 1959 r. przez Komitet Historii Nauki przy Radzie Nauk Społecznych (*Social Science Research Council*) w Nowym Jorku. Materiały obejmują wypowiedzi ośmiu specjalistów: S. S. Wilks — matematyczna statystyka, A. A. Crombie — historia nauki, T. S. Kuhn — historia nauki; H. Guerlac — historia nauki; R. H. Shryock — historia medycyny; E. G. Boring — psychologia; J. J. Spengler — ekonomia; P. F. Lazarsfeld — socjologia i R. W. Gerard — neurofizjologia.

A. G.

¹ Obszerne omówienie tego artykułu podaje „Inżynieria i Budownictwo” w nrze 11/1962.